

Konuşma

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

Prof. Dr. Şahap Kavcıoğlu

Başkan

TCMB 91. Olağan Genel Kurul Toplantısı

28 Mart 2023, Ankara

Bankamızın Saygıdeğer Pay Sahipleri, Değerli Konuklar,

Konuşmama başlamadan önce şubat ayında yaşadığımız depremlerde hayatını kaybeden vatandaşlarımıza Cenâb-ı Allah'tan rahmet, kederli ailelerine sabır ve baş sağlığı, tedavileri devam etmekte olan yaralılarımıza ise acil şifalar diliyorum.

Geride bıraktığımız yıl içerisinde hayatını kaybeden; Para Politikası Kurulu üyemiz, kıymetli hocamız Prof. Dr. Yusuf Tuna'yı huzurlarınızda bir kez daha saygı ve rahmetle anıyorum.

Genel Kurul'da görüşeceğimiz gündem maddelerine geçmeden önce makroekonomik görünüme dair değerlendirmelerimizi ve para politikası uygulamalarımızı sizlerle paylaşmak istiyorum. Konuşmamın son bölümünde ise 2022 yılı faaliyetlerimize değineceğim.

Saygıdeğer Katılımcılar,

2022 yılında pandeminin olumsuz etkileri henüz tam olarak giderilememişken, yakın coğrafyamızda meydana gelen Rusya-Ukrayna Savaşı sonucunda arz kısıtları tekrar belirginleşmiş; başta enerji olmak üzere küresel emtia ve gıda fiyatlarında hızlı artışlar yaşanmıştır. Savaş sonucunda ortaya çıkan jeopolitik belirsizliklerin yanı sıra pandemi sonrası devam eden arz-talep dengesizlikleri enflasyonun küresel ölçekte hızla artarak tarihi yüksek seviyelere çıkmasına neden olmuştur. Tüm bu gelişmelere ek olarak küresel finansal koşulların da sıkışması sonucunda, 2022 yılı gerek jeopolitik gerekse ekonomik ve finansal belirsizliklerin olağanüstü düzeyde yüksek seyrettiği bir yıl olarak kayıtlara geçmiştir.

2022 yılında küresel arz şoklarına ve Rusya-Ukrayna Savaşı kaynaklı olumsuz jeopolitik gelişmelere rağmen Türkiye ekonomisi kesintisiz olarak büyümeye devam etmiştir. İktisadi faaliyet, özellikle yılın ilk yarısında güçlü seyretmiş, yılın ikinci yarısında ise dış talepteki gerilemeye rağmen sağlam görünümünü korumuştur. Bu çerçevede, Türkiye ekonomisi 2022 yılında yüzde 5,6 oranında büyüyerek 2019 yılının son çeyreğinden bu yana gösterdiği büyüme performansı ile G20 ve OECD ülkeleri arasında üst sıralarda yer almıştır. Buna ek olarak, satın alma gücü paritesine göre hesaplanan milli gelir esas alınarak yapılan sıralamada dokuzuncu sıraya yükselen ülkemiz, küresel ekonomi içerisindeki payını da ikiye katlamıştır. Dolar bazında ise Türkiye ekonomisi 2014 yılından bu yana gerçekleşen en yüksek milli gelir seviyesine ulaşmıştır.

Tüketici fiyatları yıllık enflasyonu geçtiğimiz yılın ilk yarısında küresel enerji, emtia ve gıda fiyatlarındaki hızlı artışlar, tedarik sürecindeki aksaklıklar ve 2021 yılının son çeyreğinde döviz piyasalarında yaşanan ekonomik temellerden uzak fiyat oluşumlarının etkisiyle hızlı bir şekilde artış kaydetmiştir. Küresel arz şoklarının etkilerini yitirmesi ve döviz piyasalarında görülen istikrar ile birlikte, 2022 yılının ikinci yarısından itibaren enflasyonun ana eğiliminde kademeli normalleşme süreci başlamıştır.

Önümüzdeki dönemde, Liralaşma Stratejisi kapsamında uyguladığımız politika bileşimi sağlıklı kredi büyümesi kanalıyla finansal istikrarı ve finansman maliyeti kanalıyla potansiyel üretimi desteklemeye devam edecek ve arz-talep dengesine olumlu katkı verecektir. Bu doğrultuda fiyatlama davranışlarında ve enflasyon beklentilerinde iyileşme ile enflasyonda kalıcı olarak düşüş sağlanacaktır.

Değerli Konuklar,

Konuşmamın bu bölümünde 2022 yılındaki para politikası uygulamalarımızdan bahsetmek istiyorum.

2022 yılında, fiyat istikrarının sürdürülebilir bir çerçevede yeniden şekillenmesi amacıyla, tüm politika araçlarında Türk lirasını öncelikleyen geniş kapsamlı bir politika çerçevesi gözden geçirme sürecini yürüttük. Bu kapsamda, bütüncül bir yaklaşımla oluşturduğumuz Liralaşma Stratejisi'ni uygulamaya koyduk.

Liralaşma Stratejisi ile kısa vadede enflasyon ve fiyatlama davranışlarında döviz kuruna olan hassasiyeti gidermeye çalıştık. Orta vadede ise üretim ve ihracatı desteklemek suretiyle cari işlemler dengesini güçlendirmeyi hedefledik. Bu amaca yönelik olarak devreye aldığımız makroihtiyati araçlar ve kur korumalı mevduat ürünleriyle bankacılık sektörünün hem varlık hem yükümlülük tarafında liralaşma sürecini başlattık. Ülkemizde üretimi ve ihracatı arttırarak cari işlemler dengesinde kalıcı iyileşmeyi sağlayacak finansal koşulların oluşumu açısından ise hedefli kredi anlayışını benimsedik.

Liralaşma Stratejisi'ni uygularken faiz indirimleri ile birlikte finansal istikrar ve fiyat istikrarı üzerindeki riskleri kontrol etmek için makroihtiyati politika setimizi hedefli kredi anlayışımız çerçevesinde güncelledik. Hedefli kredi anlayışımız ile kredilerin yatırımı, üretim ve istihdamı destekleyen faaliyet alanlarında kullanılmasına öncelik veren bir çerçeveyi esas aldık. Makroihtiyati araçlarımızı kullanarak yaptığımız uygulamalarla, kredi büyümesinin fiyat istikrarı ve finansal istikrar açısından oluşturabileceği risklerin de önüne geçtik.

Hedefli kredi anlayışımızın bir diğer ayağında ise ihracatın ve ithal ikamesi malların üretimine yönelik yatırımların artmasını teşvik etmek amacıyla 2 yılı anapara geri ödemesiz ve 10 yıla kadar vadeli yatırım taahhütlü avans kredilerini etkin olarak kullandık. Bugüne kadar, toplamda 67 ildeki 740 adet sanayi ve turizm yatırımlarına 111,47 milyar TL tutarında yatırım taahhütlü avans kredisi (YTAK) tahsis edilmiştir.

Buna ilaveten, ihracatçılar ile döviz kazandırıcı hizmet ve faaliyetlerde bulunan firmalara kullandırdığımız reeskont kredilerinde limitleri arttırmak, faizleri düşürmek ve vadeleri uzatmak suretiyle söz konusu uygun finansman imkanını daha uygun ve erişilebilir hale getirdik. Buna ek olarak, Liralaşma Stratejimiz kapsamında firma bazında kredi limitlerini Liralaşma Stratejisi ile uyumlu olarak Türk lirasına dönüştürürken, bankalara tahsis edilen reeskont kredileri limitlerinin de 2023 yılından itibaren Türk lirası olarak güncellenmesine karar verdik.

2022 yılı içerisinde 346 milyar Türk lirası reeskont kredisini ihracatçılarımız kullanmıştır. Reeskont kredilerine erişimin kolaylaşması geçmiş yıllara göre KOBİ'lere tahsis edilen payda büyük bir artışa neden oldu. 2021 yılında yaklaşık 1.900, 2022 yılındaysa 5.972 KOBİ reeskont kredilerinden yararlandı.

Temel politika aracımız olan bir haftalık repo faiz oranını makroihtiyati politika araçlarımızla birlikte Liralaşma Stratejisi çerçevesinde kullandık. Bu doğrultuda, 2022 yılı ocak-temmuz döneminde politika faizi olan bir hafta vadeli repo ihale faiz oranını yüzde 14 düzeyinde sabit tuttuk. Diğer taraftan, jeopolitik gelişmelerin ve küresel finansal koşulların etkisiyle küresel resesyona yönelik risklerin giderek yoğunlaşması karşısında ön alıcı bir anlayışla hareket ettik. Söz konusu risklerin yurt içindeki arz, yatırım ve cari fazla kapasitesi üzerindeki etkilerini sınırlamak ve sanayi üretimi ile istihdamdaki yapısal kazanımların devamını sağlamak için ağustos ayından itibaren faiz indirim döngüsünü başlattık. Kasım ayı itibarıyla toplam 500 baz puanlık faiz indirimi gerçekleştirilerek politika faizini yüzde 9 seviyesine indirdik. Bu kararlarımız sayesinde küresel ekonomide tedarik zinciri ve finansman sıkıntıları yaşanırken, Türkiye'nin konumunu güçlendirecek yatırımlara uygun maliyetli finansman ile devam edilmesi imkanını sağladık.

2022 yılında, uluslararası rezervlerimizi güçlendirmeye yönelik olarak da etkin bir rezerv yönetimi uyguladık. Kur dönüşümlü mevduat hesapları, yurtdışında yerleşik vatandaşlarımız için geliştirdiğimiz YUVAM hesapları, fiziki altının finansal sisteme kazandırılmasına yönelik FATSİ hesapları ve ihracat gelirlerinin bir kısmının Merkez Bankasına satılmasına yönelik düzenlemeler sayesinde kaynak çeşitliliği yarattık.

Tüm bu uygulamalarımız sonucunda, uluslararası rezervlerimiz 2021 yılı sonunda 111 milyar Dolar seviyesinden 2022 yılı sonunda 128,8 milyar Dolara ulaşarak yüzde 17 artmıştır. Öte yandan, 2022 yılında merkez bankalarının uluslararası rezervleri, küresel ölçekte yüzde 6 oranında azalmıştır.

Rezerv biriktirme araçlarımızdan biri olan Döviz ve Altından Dönüşümlü mevduatlar dahil Liralaşma politikası çerçevesinde atılan adımlar bankamızın bilançosu için nette bir maliyet oluşturmadan gerçekleştirilmiştir. Döviz ve Altından Dönüşümlü Mevduat hesapları, teminat politikasında yapılan değişiklikler çerçevesinde tutulan Türk lirası cinsi menkul kıymetler, Türk lirası cinsi zorunlu karşılıklarda değişen faiz maliyeti, yabancı para cinsi zorunlu karşılık komisyonların değişimleri ve Türk lirası reeskont senetlerinin reeskont kredilerindeki Liralaşma sonucu artışının bilanço üzerindeki toplam etkisi dengededir.

Bankamızın Saygıdeğer Pay Sahipleri, Değerli Konuklar,

Konuşmamı tamamlamadan önce Türkiye'nin finansal gelişimine katkı sağlamaya yönelik olarak yıl boyunca gerçekleştirdiğimiz önemli faaliyetlerimizden de bahsetmek istiyorum.

Bilişim teknolojileri alanındaki vizyonumuzla uyumlu olarak ihtiyaç duyulan teknolojik çözüm ve sistemlerin oluşturulmasını ve bu sistemlerin güvenliği ile sürekliliğinin sağlanması çalışmalarını sürdürdük. Bu çerçevede, ödemeler altyapımızı yenilikçi iş yapma modelleriyle destekledik. 2021 yılında uygulamaya koyduğumuz Fonların Anlık ve Sürekli Transferi uygulamamız FAST'in güvenliğini artırmak amacıyla önemli bir katman servis olan SİPER servisini geliştirerek hizmete sunduk. Ödemeler alanında bir diğer önemli uygulama olan TR Karekod kullanımının yaygınlaştırılması amacıyla düzenleme, altyapı ve tanıtım çalışmalarımıza devam ettik. FAST sisteminin alışverişlerde alternatif bir ödeme yöntemi olarak kullanılabilmesi için sürdürülen FAST TR Karekod çalışmalarını başarılı bir şekilde tamamladık. Ayrıca, açık bankacılık hizmetlerini kullanıma açarak, bankalarımızın GEÇİT altyapısı üzerinden hizmet vermelerine olanak tanıdık. Sonuç olarak, ödeme ve para transferi işlemlerinin sorunsuz, hızlı ve güvenilir bir ortamda her an, her yerde gerçekleştirilmesine katkı sağlayan yenilikçi uygulamalarımızla Liralaşma Stratejimizle teknolojik açıdan destek sağladık.

2022 yılında finansal inovasyon alanında da önemli adımlar atarak Bankamız öncülüğünde ilgili kurumlarla gerçekleştirdiğimiz mutabakatla Dijital Türk Lirası İşbirliği Platformu'nu oluşturduk. Buna ek olarak, Dijital Türk Lirası İşbirliği Platformu'nun 2023 yılında seçili bankalar ve finansal teknoloji firmalarının katılımıyla genişletilmesine yönelik çalışmalara başladık.

2022 yılında, küresel gündemin öncelikli konuları arasında yer alan iklim değişikliğine ilişkin gelişmeleri yakından izlemeye devam ettik. Ülkemizin "2053 Net Sıfır Emisyon" ve "Yeşil Kalkınma" hedefleri doğrultusunda iklim değişikliğiyle mücadelede Bankamız görev alanında yer alan başlıklarda katkı sağlamak amacıyla ulusal ve uluslararası platformlarda rol aldık. Önümüzdeki dönemde, iklim değişikliğinin ekonomi ve finansal sisteme olan yansımalarının takibini ve bu konuda ulusal ve uluslararası paydaşlarla yaptığımız iş birliğini sürdüreceğiz.

Merkez Bankası olarak, bu yıl yapımı tamamlanacak olan İstanbul Finans Merkezi'nde, Cumhuriyetimizin 100. yılını yaşamanın gururu ve sorumluluk bilinciyle, başta para politikaları olmak üzere, fiyat istikrarı ve finansal istikrarla ilgili tüm konularda kalıcı başarı ve sürdürülebilirlik odaklı yoğun bir çalışma içinde olacağız.

Değerli Konuklar,

Konuşmama burada son verirken, Bankamız faaliyetlerine büyük bir gayretle destek veren değerli çalışma arkadaşlarıma teşekkür ediyor, katılımızdan dolayı hepinize saygılar sunuyorum.